humanitas

OKTOBER 1966
21STE JAARGANG NO. 5

KADERORGAAN VAN DE NEDERLANDSE
VERENIGING VOOR
MAATSCHAPPELIJK WERK 'HUMANITAS'

CENTRAAL BUREAU 'HUMANITAS'
J.W. BROUWERSSTRAAT 16 - AMSTERDAM

REDACTIE:

T. van Grootheest
(hoofdredacteur)

drs. P. Albarda

A. de Paauw

P. E. Hutte

H. van Schaaik
(redactiesecretaris)

J. Terlouw

W. Post

mej. drs. R. A. E. Zijlman

CENTRAAL BUREAU:

J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon: 020 - 739444, postgiro 582000

INHOUDSOPGAVE

blz. 81 *Simon Vinkenoog:* schuld en samenleving

blz. 87 *mr. B. H. Rumke:* 'de werkgroep onderdak'

blz. 89 *R. de Paauw:* iets over gezinsbenadering

blz. 92 *W. Post:* hulpverlening in het kader van de gezinvoogdij

blz. 96 boekbesprekingen

blz. 100 jurisprudentie algemene bijstandswet

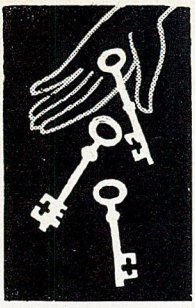

RECLASSERING

schuld en samenleving, door simon vinkenoog

Als vervolg op het verslag van de conferentie: 'De image van de misdaad', in ons vorige nummer vindt u hieronder, slechts weinig bekort, de tekst van de rede, uitgesproken door Simon Vinkenoog. Of onze lezers het nu met de spreker in alle opzichten eens zijn, voor ons staat vast dat zijn bijdrage aan de conferentie zeer belangrijk is geweest. Mede door Vinkenoogs toedoen vergeet men deze conferentie niet. In het verslag werd er al op gewezen dat woorden van Simon Vinkenoog telkens tijdens de latere discussies opdoken en dat toont aan dat zij 'aangeslagen' zijn en veel hebben bijgedragen tot het gunstige resultaat van onze conferentie. *Red.*

Om aan de misdaad te ontkomen, zal de samenleving zich in zijn geheel van schuld moeten ontdoen, en schuldeloos de misdaad verbannen. Het is ondemocratisch en een schrijnend onrecht dat een aantal mensen als slachtoffers, als *fall guys* moeten dienen, en afgezonderd, buitengesloten worden omdat zij op de een of andere wijze een wet hebben overtreden, die geldt zowel voor de wijze man als voor de dwaas — en dat waar zoveel wetten ongestraft overtreden worden: het *gij zult niet doden* bij voorbeeld.
Het is een on-menselijke situatie, dat tientallen, honderdtallen slapende rijk worden, terwijl duizenden, tienduizenden anderen van honger omkomen, en weer vele anderen met évenveel recht op leven, évenveel recht op liefde, in dit ons welvarende land noch een huis hebben om in te slapen, noch de mogelijkheid het met werk van eigen hoofd en handen te verdienen.
Het is een on-menselijke situatie, die gevaarlijk en krankzinnig is, gevaarlijk vanwege de explosieve conflictstof, in deze kunstmatige tegenstellingen aanwezig; krankzinnig omdat het NIET nodig is, dat op dit ogenblik wáár ook ter wereld mensen gebrek lijden: er is méér dan nodig energie voorradig, méér dan genoeg leefruimte beschikbaar, méér dan genoeg voedsel en brandstof aanwezig, méér dan genoeg kennis en wetenschap onbenut.

De ontwikkeling van het leven stelt ons, telkens opnieuw en in steeds verhevigder mate, voor nooit eerder aanwezige, vroeger niet bestaande, nieuwe problemen. Op

het ogenblik bevinden wij ons in een revolutionaire tijd, op alle gebieden van menselijk kunnen en mogelijkheden zijn revolutionaire ontwikkelingen gaande. Samenwerking groeit op alle gebieden, in de organen van internationale organisaties en steeds duidelijker is het besef dat elk probleem aan het andere verwant is, deel uitmaakt van een groter geheel, dat nog slechts weinigen objectief kunnen overzien. Het arsenaal van wetenschappen is te groot geworden voor specialistische, beperkte toepassingen, de kennis is te groot geworden dan dat één man tegelijk àlle beslissingen kan nemen — collectiviteiten vormen de machten, die in politicis kunnen beslissen over onze dood en ons leven.
Wij moeten ons er voortdurend van bewust zijn, dat een samenleving, de menselijke samenleving in haar geheel, slechts dàn veilig is als overal, van binnen naar buiten, van boven naar beneden, van links naar rechts, gecommuniceerd kan worden, als de eenheid van het geheel bewaard kan worden gelaten. In een democratie heeft iedereen recht van spreken. Mensen moeten leren met mensen te leven, de ander als broeder te zien en niet als vijand. In veel opzichten is de maatschappij ziek, die maatschappij moet genezen, wil hij huidige crisis-situaties overleven. Als niet iedereen in deze jaren doordrongen wordt van een alles overheersend gevoel van liefde, voor het leven, voor zich zelf, voor zijn evennaaste, voor de eerste de beste voorbijganger, voor de gemartelde tijdgenoot op de foto's in zijn dagbladen, is deze maatschappij het leven niet waard, pleegt ze geestelijk en lichamelijk zelfmoord.
De mens zal tenonder gaan, als hij de dood boven het leven verkiest in de vorm van de koude-oorlogs-mentaliteit, die velen nog als een steen op het hart ligt, kil en zwaar. Velen zullen moeten kiezen: de muren slechten die zij om hun eigen zekerheden hebben opgetrokken, uitzichtsloze bases verlaten, van verwarring afstand doen, twijfel wegwerpen, ongeloof mijden — als de pest. Wie op dit ogenblik geen uitweg voor zijn problemen ziet, moet zijn hart uitstorten, wie op dit ogenblik ongelukkig is, moet er ogenblikkelijk iets aan doen, wie op dit ogenblik met een ander in onmin leeft, moet terstond het misverstand uit de weg ruimen — en wie op dit ogenblik niet zijn stem verheft tegen elk onrecht, is een lafaard die niet weet dat hij leeft, en hij zal geen genade vinden.
Hij zal niet leven, die zijn gevoel en zijn verstand, zijn zintuigen en zijn hersenen niet ten volle gebruikt in de tijd tussen zijn geboorte en zijn dood. Wat maakt men gedurende die reis tot mens onder mensen?
Dat hij zich niet tot machine verlaagt, dat hij bij alles wat hij doet nadenkt, dat je niet het lopende bankwerk, de dommekrachten van je tijd vooropstelt.

De mens hoort te weten, dat het leven er is om van te genieten, om lief te hebben — en dat al het andere niet ter zake doet, slechts nodig is om in leven te blijven. De arbeid, die uit routine bestaat; een vervloeking die ongedaan kan worden gemaakt. Hoe langer hoe meer mensen verrichten geen arbeid meer, maar verlenen diensten. Hoe langer hoe meer mensen maken het leven bespeelbaar. Communicatie is een nieuwe industriële en menselijke revolutie. We zullen straks volop tijd hebben voor ons zelf, om na te denken en beslissingen te nemen — hoe vérstrekkender hoe beter, hoe ingrijpender hoe verrukkelijker — hoe meer daadkracht hoe meer levenskracht.

In de nood vinden mensen elkaar. In de wanhoop herkent de mens zijn medemens. In dit leven kunnen wij elkaar niet naar het leven staan, maar moeten wij ons geven om zélf te kunnen leven, voor zover dat maar binnen onze mogelijkheden en ons handbereik ligt.
Niemand kan me mijn geluk ontnemen. Niemand anders leidt mijn leven. Ik leid het zélf, omdat ik weet wie ik ben, omdat ik niemand anders wil zijn dan degeen die nu en altijd in mijn schoenen heeft gestaan — omdat elk ogenblik van dit leven zin heeft, zoveel zin als wij er zelf maar aan willen geven.

Iedereen heeft de gelegenheid zich zelf te zoeken en te vinden, en die ervaring bestaat niet buiten onze werkelijkheid, maar is er het fundament van. Een liefde die alle leven door heeft gebrand, in elke man die in de armen van zijn vrouw lag, in elk kind dat leerde kijken. Ik sta aan het einde van mijn ervaringen tot heden, aan een nieuw begin dat ik elke dag opnieuw weer morgen noem, vandaag. Ik vlieg, mijn tijdgenoten vooruit, de toekomst binnen.
Kijk eens, zeg ik, wat een blauwdrukken voor beter leven ons wachten! Kijk eens, een even waardevolle mening naast de mijne! Kijk eens, hoe belangrijk het is als je je helemaal in een ander kunt verplaatsen. Kijk eens, hoe vereend wij samen zijn, kijk eens wat ons allemaal verbindt: één hart, één lichaam, één ziel! Kijk eens, zeg ik, schenk eens doodgewoon geloof aan mijn woorden. En wie verleent dan mijn stem autoriteit? Niets dan mijn stem, in staat ervaringen, gevoelens en gewaarwordingen te verwoorden, omdat ik de waarneming heb verkozen van zoveel mogelijk in mijzelf en de wereld. Niets hoeft de mens vreemd te zijn, of onbekend: voor iedereen bestaan de duizelingwekkende diepten van het eenzame, uitzichtsloze isolement, maar ook de meest gelukkige en unieke ogenblikken van een mens-zijn dat in zijn totaal wordt beleefd — en waar de waarheid ligt, die wij werkelijkheid noemen: ieder van ons heeft het in zijn eigen handen.

Een geloof, dat de mens omvat, een geloof in de evolutie, kan de mens zijn weg vooruit doen vinden, waar hij alle pijnen van de ander aan eigen lijf kan ervaren, waarbij hij alles in het werk zal stellen om het onrecht uit de wereld te verdrijven, omdat hij inziet dat iedereen vrijelijk hoort te kunnen genieten van de rechten die in menselijke en natuurlijke grondwetten zijn vastgelegd.
U had wellicht hier van mij verwacht, dat ik uit die diepten van de eigen ervaring, van binnen-uit, volop beleefd, zou komen vertellen op welke onmenselijke wijze de gevangenisbewoner wordt ontmand, ontluisterd, verstoten, verziekt en gedegradeerd. Het is niet zo moeilijk in schrille kleuren het leeggelopen bestaan op te roepen, waarin 'de gestrafte misdadiger' zijn boete hoort te doen, alle wil, elke verantwoordelijkheid ontnomen. Dagen en nachten en dagen en weken en maanden — voor sommigen zelfs jaren — geen w.c. door te kunnen trekken, geen straat over te steken, geen geld te wisselen, geen omhelzing te verwachten, geen zoen, geen kraan opengedraaid, geen van die vele andere dingen die onze vrijheid uitmaken, geen nuttig werk, geen vrienden (behalve de ter plaatse gemaakte), geen ontspanning — of het moest een gereglementeerd bioscoopje of televisie-voetbaluitzending zijn, onder toezicht van bewaarders die boeman spelen; iedereen ziek en abnormaal — het zijn sterke benen die de weelde van de gevangenis kunnen dragen, de zwakken worden zwakker en zwakker: u noemt ze recidivisten, zo zwak als ze de gevangenis binnenkwamen, zwakker nog komen zij er uit in een wereld die hen wantrouwt, onverschillig is voor hun nood, vijandig, zonder vergevingsgezindheid, in een wereld die zelf gevangenis is met onzichtbare tralies en ondoordringbare muren van vooroordeel.
De vrijheidsberoving is de grootste misdaad die deze maatschappij zich zelf aandoet, juist in deze jaren nu steeds meer mensen om de vrijheid bidden, smeken, roepen en vechten, of zich protesterend manifesteren. Het is geen onwil die de jeugd drijft, om zich aan te passen, het is een natuurlijke wil die zich door geen enkele neurose van oudere generaties laat breken; steeds krachtiger zal het protest klinken: geef me een woning! geef me de vrijheid! laat mij spelen! laat mij zijn, wie ik ben en dwing me niet te zijn wie jullie zijn! Ik lap aan m'n laars jullie misverstanden, jullie status-gedoe, jullie kortzichtigheid, verstardheid. De jeugd groeit op, elk jaar een nieuwe ontdekking: een man rond de aarde, de mens in de ruimte.
In Amsterdam sta ik er midden in, ieders rol is te begrijpen, en ik zie dat er maar één strijd gaande is, tussen de beweging van de jeugd, haar dadendrang en creativiteit, haar groeiende behoefte aan waarachtige informatie, en de bewegingloosheid,

die menselijke wetten hanteert als waren het de tien geboden, geschreven in de oudheid toen Darwin en Freud en Einstein en Wiener hun waarheid nog niet aan de muren geschreven hadden.
De ontwikkeling van het maatschappelijk spel gaat zo snel, wij zitten in zoveel revoluties tegelijk dat de voorschriften van de vorige generaties de absurditeiten van de huidige zijn, deze werkelijkheid heden niet meer dekken. Steeds meer commissies met steeds meer invloed met steeds meer overtuiging vinden noodoplossingen voor noodsituaties, vragen het gehoor van plaatselijke en provinciale en rijksoverheden, raken verzeild in een competitief politiek spel van economen en planners en statistici en politiekers, moeten berusten in de macht van die afgod geld, die ons met die andere afgoden regeert: het verkeer, de arbeid, de machteloosheid. En waar blijft de mens om wie het gaat? Hij wordt weggedrukt in categorieën en case histories, in definities en plaatsbepalingen waarbinnen hij allang niet meer te vangen is.

Want de mens is niet langer een gevangene, hij doorbreekt bij voortduring de beperkingen die hem waren opgelegd, de mens is al anders dan tien jaar geleden, hij hoort meer want radio en televisie dragen hem steeds verder, en als hij een stem heeft, kan hij verder reiken. President Kennedy was slechts een van velen, die anderen vertellen dat ze samen onderweg zijn, dat de mens zich zelf moet overwinnen voordat de wapenen hem vernietigen — en dat je kunt vertrouwen in een toekomst die voor iedereen 'a great society' zal zijn. Kennedy, volgens het boek van Schlesinger, 'begreep hoezeer een samenleving vol uiterlijke luxe in staat is, berooide jonge mensen in verleiding te brengen en te frustreren, om ze de wereld te presenteren op een televisiescherm en dan de deur in hun gezicht dicht te slaan, om mensen die al ontgoocheld waren door gescheiden ouders, overvolle scholen en een vijandige omgeving, te vervullen van een zo wanhopige wrok dat ze, om hun eigen ongrijpbare identiteit gestalte te geven, hun toevlucht namen tot moord en geweld.'
In de groeiende welvaartsstaten van West-Europa zullen wij met dezelfde problemen geconfronteerd worden: Amerikaanse problemen worden de onze, evenredig in omvang en ernst.

En wat is er dan aan te doen? Samenwerking, niets dan samenwerking, voorzorg en preventie, opvoeding en inlichting. Begrip en communicatie, nieuwe mogelijkheden, nieuwe functies, experimenten. Begin bij de meest misdeelden, bij een jeugd die volop leven wil, van geen oorlog meer horen, die een niet te stuiten speeldrift heeft, en gefrustreerd wordt door een maatschappij, die geen énkel grandioos idee biedt, slechts enkele kleine alternatieven. Want de avonturier kan niet meer naar zee, de ontdekker kan de woestijn of de jungle niet meer in. En hij die van huis wegloopt, wordt eerder beatnik dan admiraal, eerder liedjeszanger dan geniale uitvinder, eerder delinquent dan held. Zo is het nu eenmaal, zo verloopt het — als wij niet weten wàt er gebeurt, en waarom. Als wij nu niet inzien, dat de wereld veranderd is sinds tien jaar toen het existentialisme de heerseende absurdistische leer was, en de koude-oorlogsmentaliteit er een was van eigen leven — dan zien wij nooit in waarom de Amerikaanse troubadour Bob Dylan zingt van de veranderende tijden. Dan houden wij onze ogen gesloten voor een dagelijks groeiende nieuwe werkelijkheid, die zich buiten de huidige maatschappijvormen om aan het ontwikkelen is: een nieuwe moraal, een andere mentaliteit. De samenleving is pas veilig als iedereen zich veilig kan voelen zonder oorlogsdreiging of het spook van de depressie dat bij velen nog achter de deur staat. Geen vijanden van buiten heeft de mens, elk idee van vijandschap onder mensen is een goddeloze hersenschim die uitgeroeid moet worden, elk idee van verbondenheid moet aangemoedigd worden, met alle middelen. Contactorganen, ontmoetingscentra, beïnvloeding, en een voortdurend hameren op een urgentie, die dagelijks groter wordt, naarmate er méér mensen om NIETS in de gevangenis gezet wor-

den. Om hun meningsuiting, om een rebellie die geen samenzwering is, maar een levenshouding, die zich uit op de openbare weg, die geschapen is voor de ontmoeting, en NIET voor de lopende band van het verkeer, dat onmenselijk monster dat wij aanbidden, tienduizenden slachtoffers per jaar makende, omdat een industrie slechts kwantitatieve winstgevende oogmerken vooropzet, en nauwelijks de kwalitatieve, veilige. Hoeveel agressieve rijders, die psycho-therapie dringend benodigen, hoeveel alcoholici achter het stuur, die psycho-hygiënisch ondersteund dienen te worden. Hoeveel angst voor het onbekende, het vreemde, het nooit-eerder-geziene bij kortzichtige en bevooroordeelde mensen — hoeveel verleden is niet op te ruimen, voordat wij weten wat het NU is, en hoe de toekomst er uit ziet — maar het gebeurt allemaal, niettegenstaande de inertie, stap voor stap, maar met een sneeuwbaleffect!

Hoeveel mensen beginnen niet lichtpuntjes in hun duisternis te ontwaren, omdat zij andere mensen ontmoeten, die zich mede-verantwoordelijk voelen voor hun gedeelde mens-zijn.

Ik ben gelukkig, waarom zou een ander ongelukkiger zijn dan ik?

Ik ben klaarwakker, waarom zouden anderen moeten slaapwandelen?

Ik ben doelbewust en vol levenskracht, waarom zou een ander zijn doel niet mogen zoeken en kracht ontlenen aan mijn woorden?

Waarom zouden wij niet opnieuw moeten leren, in een westerse samenleving die het intellect en de ratie heeft laten prevaleren boven de minstens zo belangrijke menselijke zieleroerselen en hartewensen, om aan deze verwaarloosde, verschrompelde aspecten steeds meer aandacht te wijden? Vanwaar de zelfmoorden? Door het ontbreken van menselijk kontakt. Vanwaar de vervreemding, het a-sociale isolement en de vijandige eenzaamheid, die de mens soms tot angstige, wanhopige en ondoordachte daden brengt? Velen zien nergens een uitgestrekte helpende, troostvolle en liefderijke hand.

Wat doen wij er tegen? Moeten wij niet zorgen dat onze pers wat minder roddelt, wat minder schrijft over materiële schijnproblemen, de ene dag drie moorden, vier ongelukken, warm weer en een loonsverhoging, de volgende één moord, zeven ongelukken, slecht weer en een prijsstijging? Moeten wij niet onszelf verdiepen, met wat meer informatie, wat meer wetenschap, wat meer poëzie, wat meer inspiratie, wat meer geloof, wat meer nieuwe ideeën? Of leggen wij ons neer bij die verouderde opvatting, dat de mens nu eenmaal is zoals hij is, en hij zal altijd wel zo blijven, en we gaan dus maar bij de pakken neerzitten, omdat wij de problemen niet langer overzien?

Deze problemen, waarvan datgene waarover wij het vandaag en morgen zullen hebben maar een deel uitmaakt, zijn onderling alle met elkaar verbonden: het onderwijsprobleem — want welke vorm van onderwijs voedt de jeugd op tot verantwoord staatsburgerschap, tot mensenkennis, tot inzicht?

De Rijkskweekschoolleraar drs. S. C. Derksen schreef daar een belangwekkend stuk over in Vrij Nederland van deze week, hoe het ontbreekt aan het leren omgaan met de waarheid van anderen: de praktische demokratische vorming, die op de lagere school dient te beginnen.

Het jeugdprobleem, het leefbaarheidsprobleem, het ruimteprobleem, het zogenaamde vrijetijdsprobleem, het oorlog-vrede-probleem, ze staan alle met elkaar in verband.

Dat wij met alle macht moeten zorgen de gevangenissen zo snel mogelijk leeg te krijgen, alsmede alle voorzorgsmaatregelen treffen om niemand in de gevangenis te doen belanden, het is niets meer dan een plicht van ons, die van de vrijheid kunnen genieten. En het is ons recht, anderen op die plicht te wijzen, zoals het ons recht is dat wij van de samenleving méér kunnen eisen dan alleen maar een materieel welzijn van wieg tot graf. Niet alleen het niet omkomen van de honger, maar evenmin van vervreemding. Niet alleen een christendom en een humanisme van het woord, maar de leer van de vredelievende daad, het mens-zijn beleden in de volledige zin van het

woord. De kerken open voor gesprekken. De straten open voor feesten. De zon in het hart. De steden geen woestijnen van steen, maar oases van cultuur. Een levend erfdeel dat altijd in de mens heeft gescholen zal weer moeten worden herontdekt op weg naar die nieuwe tijd, die ons van routine-denkwerk zal bevrijden. Bij hoevelen nog het grote, uit de weg te ruimen, misverstand als zouden machines de mens gaan overheersen, terwijl de mens juist in staat is zijn slaaf-zijn aan de machines over te dragen. De machine bevrijdt ons juist van de minder belangrijke taken in dit leven en geeft ons de gelegenheid wat dieper over waarlijk belangrijke dingen na te denken. Op nationaal of internationaal plan bij voorbeeld wat extra-curriculaire activiteiten, een gerichte meningsvorm, een leren denken, een leren meer-dimensioneel denken, met aandacht voor current affairs en de maatschappij. En véél meer aandacht dan voorheen voor onze oordeelsvorming.
Elke confrontatie met anderen hoort inspirerend te werken, het is niet menselijk om anderen in de put te schoppen, het is menselijk anderen boven hun eigen problemen te verheffen. Het kàn niet genoeg gezegd worden, dat in elk mens twee ogen, een hart en een leven niet schuilgaan, maar zich openbaren, dat wij allen in datzelfde schuitje zitten, en gaat er één overboord, dan gaan wij allemaal.
Als het de deelnemers aan deze conferentie ernst is met de doelmatige functie van de democratie, dan weten zij met mij dat het een allereerste taak is van die democratie iets aan haar image te doen, door zich in te zetten voor haar deelgenoten, door open oor te lenen aan de stemmen der misdeelden, door er, hier en nu, iets aan te doen. Wàt dan ook, hoe vérstrekkender, hoe indringender, hoe beter. Hoe meer beweging, hoe meer geloof in de mogelijkheden van de samenwerking. Ik heb geen pas- en panklare oplossingen, maar ik weet dat problemen niet hoeven te bestaan, omdat elk probleem uit de wereld geholpen kan worden, door de mens die zijn problemen ten slotte zelf heeft geschapen. Ik weet, kortom, dat àlles kan.
Waarom alles kan? Omdat het om ons aller toekomst gaat, een toekomst die in ons allen besloten is, al naar het beeld dat wij er uit vrije wil over kunnen vormen. Laat het een hoopvol beeld zijn, een juist beeld, een schone spiegel, waarin het prettig is jezelf te herkennen en de vele anderen die mét jou werken aan de totstandkoming van een betere maatschappij voor allen, die wij onze kinderen graag gunnen. Het is een voortdurend gevecht om de waarheid.
Soms kost het moeite te weten dat je leeft om vriend te zijn tussen vrienden, overal welkom, dat je leeft om te kunnen spreken over de dingen die je nà aan 't hart gaan, dat je leeft om natuurlijk te zijn en niet onwaarachtig, dat je leeft voor je plezier, om van het leven te genieten, om vrede te zoeken en te brengen, in jezelf en anderen, om jezelf te zijn, om een voorbeeld te zijn voor anderen.
Als je door deze gevoelens gesterkt zo'n conferentie als deze bijwoont, weet je dat je niet voor niets leeft, dan mag ik ook zeggen te spreken namens degenen die hun stem nièt kunnen laten horen, dan sta ik hier graag als delinquent, als ketter, als non-conformist en buitenstaander. Maar ik kan mijzelf niet buitensluiten, want het gaat niet om mij, in dit spel waarvan de spelregels telkens opnieuw gememoreerd dienen te worden — want ik ben voortdurend doordrongen van het onomstotelijke feit dat niemand kan winnen en niemand verliezen. Ieder heeft zijn eigen leven als inzet, in een lichaam, te leen, van geboorte tot dood. Een eigen keuze, voor ieder mens afzonderlijk. Een JA hier. Een NEE daar. Een waarom. Een waarom niet. Een nieuwe ontmoeting, een ander initiatief. Kom je cel uit. Loop door de muren heen naar buiten. Tralies helpen niet voor een wonde. Een halve waarheid is een grote leugen. Ik kan u niets vertellen, dat u zelf al niet wist, ik breng het slechts onder woorden, ik ben geen deskundige, ik ben een dichter, d.w.z. ik hoop u dichter bij het geloof in uw eigen kracht en belang te hebben kunnen brengen. Ik dank u voor uw aandacht, ik sta geheel en al tot uw beschikking. Wat wij hier ook doen, het is slechts een deel van de schuld die wij kunnen delgen.

ONDERDAK

de werkgroep onderdak
van studie tot concretisering

Om principiële redenen heeft Humanitas indertijd besloten niet zelfstandig reclasseringswerk te doen, maar hiervoor samenwerking met het Nederlands Genootschap tot Reclassering te zoeken. Dit niet zelf doen blijkt langzamerhand ook belangrijke praktische voordelen te hebben. Minder dan bij de andere werksoorten immers hoeven sectie en staffunctionaris zich bezig te houden met de organisatie van het werk. Dat betekent niet alleen dat er meer tijd is om bij voorbeeld na te denken over de plaats die de reclassering in de samenleving inneemt of behoort in te nemen, maar ook dat het wat gemakkelijker is zich los te maken van de grenzen, die de bestaande organisatievormen opleggen.
De sectie Reclassering en haar landelijk functionaris kunnen daardoor af en toe bijdragen tot de ontwikkeling van het reclasseringsmaatschappelijk werk geven, die min of meer buiten de bekende kaders staan. Een van de eerste voorbeelden daarvan was het rapport van de zogenaamde Commissie Onderdak.

opdracht tot een rapport

Deze commissie was in oktober 1960 geïnstalleerd na een initiatief van de sectie Reclassering. De installatie werd verricht door de toenmalige voorzitter van de sectie namens de hoofdbesturen van Humanitas en Genootschap. De commissie bestond uit personen, die door hun functie in staat zouden zijn een deskundige visie te ontwikkelen op het haar opgedragen studie-onderwerp. Deze opdracht luidde:
a) na te gaan welke behoefte er, in het bijzonder in de grote steden, bestaat tot het verlenen van tijdelijk onderdak aan reclassenten en eventueel andere personen, die een goede opvang vragen in een situatie, dat zij hieraan dringend behoefte hebben;
b) te bedenken welke middelen voor deze opvang zouden kunnen worden bedacht;
c) suggesties aan de hand te doen op welke wijze onze vereniging aan een eventuele behoefte zou kunnen voldoen hetzij in eigen beheer, hetzij in samenwerking met (een) andere instelling(en), hetzij op andere wijze.
Een jaar later bracht de commissie een gedegen rapport uit, ondertekend door haar rapporteur, de heer Hutte.
Het is hier niet de plaats de aanbevelingen van de Commissie Onderdak nog eens in extenso op te sommen. Voldoende is in herinnering te roepen, dat de commissie tot de conclusie kwam, dat er in Nederland inderdaad behoefte bestaat aan (betrekkelijk kleine) tehuizen, waar reclassenten opgevangen kunnen worden, die zich niet zelfstandig in eigen leefmilieu kunnen handhaven. Uitdrukkelijk heeft de commissie het over 'geleide kosthuizen', waarin de bewoners zich thuis kunnen voelen, omdat dit regulerend kan werken op hun gedragspatroon. Daarvan zou bevordering van hun maatschappelijke integratie verwacht mogen worden. 'Vandaar,' zei de commissie,

'dat een dergelijk huiselijk milieu voor deze cliënten tevens gericht moet zijn op hulp bij hun aanpassingsmoeilijkheden met de samenleving; zelfstandig wonen zal dus het einddoel moeten zijn.'
Een belangrijke suggestie van de commissie was voorts, dat dergelijke tehuizen ook plaats zouden moeten bieden aan andere dan reclassenten, voor wie soortgelijke sociale indicaties tot opname zouden bestaan. De commissie drukte daarmee uit, enerzijds dat het onjuist is alle reclassenten over één kam te scheren, anderzijds dat problemen bij de aanpassing aan eigen leefmilieu niet specifiek voor reclassenten zijn. Daardoor zou tevens voorkomen worden dat een op te richten tehuis het stigma van 'boeventehuis' zou krijgen.
Daar lag nu dit boeiende en voortreffelijke rapport, aanvaard door de hoofdbesturen van Humanitas én Genootschap. En verder gebeurde er bitter weinig. Wél werd het rapport ruim verspreid en bleek er allerwege grote waardering voor te bestaan. Wél vonden er in enkele plaatsen breed opgezette overleggingen plaats om na te gaan of een initiatief tot verwezenlijking van de aanbevelingen van het rapport mogelijk was. Wél nodigden Genootschap en Meijers-Stichting, die in dezelfde tijd bezig waren geweest onderdakproblemen voor reclassenten te bestuderen, Humanitas uit, toe te treden tot een nieuwe stichting in oprichting, die een project in Rotterdam zou voorbereiden. Wél kreeg Humanitas in 1964 plotseling de gelegenheid — eveneens in Rotterdam — eigenaar te worden van een huis, waarin een echtpaar op particuliere basis iets had verwezenlijkt wat veel leek op wat de commissie voor ogen had gestaan. Maar al deze aanlopen bleven aanlopen. De gezamenlijke stichting met Genootschap en Meijers-Stichting bleek niet van de grond te komen, het Rotterdams echtpaar bleek niet in staat te zijn maatschappelijk-werk-begeleiding in zijn werk te integreren en moest helaas door ons worden losgelaten (al bleef de Stichting 'Te Heem' die inderhaast ten behoeve van dit project was opgericht, als een waardevolle actiegroep bestaan). Ook de besprekingen in andere plaatsen — waarbij de heer Hutte rechtstreeks of zijdelings betrokken werd — bleven bij eerste verkenningen.
Gelukkig kon de sectie er eenvoudig geen genoegen mee nemen, dat het rapport Onderdak zonder meer in de vergetelheid zou raken. En dus vroeg zij aan het hoofdbestuur een nieuw initiatief goed te keuren en daarbij ook het Genootschap uit te nodigen, dat zich daartoe even graag bereid bleek te verklaren. En zo werd besloten een kleine, gezamenlijke werkgroep op te richten, die een zeer simpele opdracht zou krijgen, namelijk 'Voer de aanbevelingen van het rapport Onderdak uit.'
Het heeft toen nog enige moeite gekost een werkgroep samen te stellen. Maar ten slotte lukte dat en de werkgroep kon nog vóór de zomer geïnstalleerd worden, opnieuw door de voorzitter van de sectie namen de beide hoofdbesturen. Na enkele oriënterende besprekingen gaat nu de werkgroep van start. Hij bestaat uit:
Mr K. S. Bieger, rechter te Utrecht (voorzitter) en drs. N. Boeken, directeur van het Centraal Bureau van het Genootschap, beide aangewezen door het hoofdbestuur van het Genootschap; mr J. G. Milius en J. G. Leibrandt, aangewezen door het hoofdbestuur van Humanitas, en voorts de heer J. K. Buiteman, op ons verzoek aangewezen door de Stichting 'Te Heem', en uiteraard de heer P. E. Hutte als secretaris. Gebruik makend van zijn bevoegdheid deskundigen ook van buiten de kring van Humanitas en Genootschap aan te trekken, verzocht de werkgroep in zijn eerste vergadering de heer H. Hollander mee te doen. Deze is thans hoofd van de Centrale Personeelafdeling van De Bijenkorf, maar heeft voordien als organisatie-adviseur contacten gehad met de thuislozenzorg.
Moge het werk van de werkgroep voorspoedig verlopen. Beide hoofdbesturen en de sectie hopen dat hij er inderdaad in slagen zal tot een eerste verwezenlijking van de voorstellen van de Commissie Onderdak te komen.

B. H. RÜMKE,
voorzitter sectie Reclassering

ALGEMEEN MAATSCHAPPELIJK WERK

iets over gezinsbenadering

In de achter ons liggende periode konden wij kennis nemen van een in Nederland toenemende belangstelling van het fenomeen der gezinsbenadering. Niet alleen bereikten ons diverse publikaties aangaande deze materie, ook anderzijds werd en wordt onze aandacht getrokken door bepaalde ontwikkelingen op dit terrein.
Zo werd onlangs op initiatief van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk een studie-commissie in het leven geroepen om zich te beraden over de wenselijkheid om ook in Nederland deze nieuwe methode van werken binnen het kader van het maatschappelijk werk te introduceren.
Het lijkt ons van belang dat van Humanitas uit eveneens aandacht wordt besteed aan de mogelijke ontwikkeling. Leden van de landelijke staf van Humanitas, bijgestaan door enkele deskundigen uit de praktijk, zullen zich verdiepen in de vraag of het nodig c.q. wenselijk is dat de maatschappelijk werkers van onze vereniging, nu of later, inzicht verwerven in de methodiek en praktijk van 'joint-interview' en gezinsbenadering.
Als aanloop tot de besprekingen diene dit artikel, dat als eerste bijdrage niet meer wil zijn dan een oriënterende introductie voor de lezer in de nog zeer prille ontwikkeling van de gezinsbenadering als verschijnsel in het maatschappelijk werk.
Gezinsbehandeling of gezinsbenadering, is niet plotseling komen binnen waaien. Het heeft veel meer weg van een geleidelijke evolutionaire groei binnen de totale ontwikkeling van het maatschappelijk werk. Amerika, van oudsher de bakermat van de belangrijkste ontwikkelingen in het maatschappelijk werk, komt de eer toe een eerste aanzet te hebben gegeven voor een nieuwe mogelijkheid in het hulpverleningsproces tussen cliënt en maatschappelijk werker.
Tot nu toe stond in het hulpverleningsproces de individuele relatie tussen cliënt en hulpverlener centraal. Met andere woorden, er wordt uitgegaan van de individuele moeilijkheden van de cliënt, die men overigens wel zag in relatie tot zijn of haar omgeving. De reeds eerder vermelde werkmethode, de case work methode, beperkt zich dus tot de relatie cliënt—maatschappelijk werker. Door de invloed van de ervaringen, met deze methode van werken opgedaan, werd men zich hoe langer hoe meer bewust van het feit dat niet alleen deze relatie, maar ook de problematiek van de cliënt in de relatie tot zijn onmiddellijke omgeving (met name het gezin) van zeer veel invloed is bij het sociaal functioneren. Men ging er dan ook langzamerhand toe over om naast de behandelingscontacten tussen cliënt en maatschappelijk werker ook andere leden van het gezin te betrekken in het hulpverleningsproces van de cliënt.
In de praktijk werd deze vorm van werken aangeduid als de 'joint interview methode', een vorm van werken waarbij het mogelijk wordt om gezamenlijk met de cliënt en zijn of haar partner naar een oplossing te zoeken van de door hem (haar) te berde

gebrachte problemen. Overigens dient wel gezegd te worden, dat men van deze behandelingswijze dan slechts gebruik maakt, indien de maatschappelijk werker het gevoel heeft dat dit ten goede komt aan het geheel van het behandelingsproces. Deze methode van werken vindt in Nederland zeker nog niet overal ingang; in zeer veel gevallen staat men er nog wat huiverig tegenover.
Dit geldt overigens niet voor het gespecialiseerd maatschappelijk werk, waar reeds lang gebruik wordt gemaakt van hulpverleningsmethoden welke niet beperkt blijven tot de relatie maatschappelijk werker—cliënt.
In Amerika werd deze methode van werken reeds geruime tijd en met succes toegepast. Een min of meer logisch vervolg op deze ontwikkeling is geweest een verdere uitbreiding van hulpverleningsmogelijkheden en met als resultaat het introduceren van de gezinsbehandelingsmethode; een methode van werken waarbij niet alleen wordt gewerkt met cliënt en zijn of haar partner, maar waarbij alle gezinsleden en eventuele huisgenoten worden ingeschakeld. Er wordt hier dus afstand gedaan van de tot nu toe gehanteerde werkwijze met name de case work methode, terwijl de joint intervieuw methode in een nog algemener vorm wordt toegepast. Dit betekent dan ook voor de maatschappelijk werker meer dan het zich eigen maken van een geheel nieuwe methode van werken. Direct rijst de vraag in hoeverre de huidige opleiding hier in voldoende mate geschikt voor is, en of deze nieuwe vorm van werken ook totaal andere eisen aan de opleiding dient te stellen, waarbij bij voorbeeld in ieder geval meer aandacht besteed dient te worden aan meer deskundigheid op het gebied van het werken in groepsverband.

Een ander aspect is, dat de maatschappelijk werker tot nu toe gewend is geweest om volledig zelfstandig te handelen (waarbij hij zich uiteraard wel kon laten adviseren door bepaalde deskundigen). Basis van de gezinsbehandeling is echter 'werken in team-verband' waarbij een aantal verschillende disciplines vertegenwoordigd zijn door de medicus, psychiater, psycholoog en maatschappelijk werker. Ook dit zal voor de maatschappelijk werker betekenen dat hij zich moet omschakelen en zich realiseren dat hij als onderdeel van één geheel opereert. Nu kan dit allemaal in de praktijk zeer wel meevallen, zowel voor wat betreft het hanteren van een geheel nieuwe werkmethode, als wat betreft het werken in teamverband. Wel betekent het geheel iets anders in de vormgeving van het maatschappelijk werk. Het huidige bekend veronderstelde organisatie-patroon van het maatschappelijk werk heeft zich een duidelijke plaats veroverd in onze samenleving. Wij kunnen stellen dat het instituut van het maatschappelijk werk een niet meer weg te denken functie vervult. Een eventuele ontwikkeling van het maatschappelijk werk in de richting van de gezinsbehandelingsmethode zal dan ook bepaald consequenties inhouden voor de structuur van het maatschappelijk werk zoals wij die vandaag kennen. Op dit moment lijkt het ons nog wat preamatuur om in deze richting te gaan denken, gezien het stadium waarin zich de gehele ontwikkeling bevindt.
Een vraag welke bij een verdere verdieping in deze materie ongetwijfeld aan de orde zal komen is in hoeverre een dergelijke intensieve hulpverleningsvorm als noodzaak moet worden gezien, in het bijzonder voor dié cliënten welke op dit moment worden bereikt door middel van het algemeen maatschappelijk werk. We kunnen ons zeer wel voorstellen dat met bepaalde soorten problemen zoals die van probleemgezinnen, echtscheidingsproblemen e.d. de gezinsbehandelingsmethode ongetwijfeld zeer goede resultaten zal afwerpen. Het blijft vooralsnog de vraag in hoeverre wij in staat zullen zijn een gradatie in problematiek vast te stellen waar uit een zekere selectie naar behandelingsvorm zou kunnen groeien.
Tot slot zouden wij willen stellen dat de belangstelling in het maatschappelijk werk voor de gezinsbehandelingsmethode als een goede zaak beschouwd dient te worden

en dat het er hierbij vooral om zal gaan te komen tot een gedifferentieerde vorm van werken in het kader van de hulpverlening. Tegen deze achtergrond beschouwd zullen we de ontwikkelingen op dit terrein met zeer veel belangstelling tegemoet zien. Wat de resultaten van een nadere bezinning hierover zullen zijn, hopen wij u te zijner tijd in een volgend artikel te mogen aanbieden.

R. DE PAAUW

Het coördinatieorgaan voor gespecialiseerd gezins- en wijkwerk te Hilversum, waarin samenwerken de plaatselijke instellingen voor maatschappelijk werk, vraagt in verband met nieuwe opzet voor het Hilversumse project, bestaande uit 17 woningen en modern dienstgebouw

een maatschappelijk werkster

In aanmerking komen uitsluitend degenen, die in het bezit zijn van een diploma van een der sociale academies of van een hieraan gelijkwaardige opleiding.

Zij die gedurende enige jaren in een dergelijk project hebben gewerkt, genieten de voorkeur.

Geboden wordt een goed salaris mede afhankelijk van opleiding en ervaring.

Gegadigden moeten bereid zijn zich eventueel aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

Sollicitaties, gaarne zo uitvoerig mogelijk, binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad aan de secretaris van genoemd orgaan, per adres Raadhuis Hilversum.

hulpverlening in het kader van de gezinsvoogdij

Is het een open deur intrappen als we stellen dat gezinsvoogdijwerk 'hulpverlenen' is? Wij hopen van wel, al bekruipt ons soms het gevoel, dat niet alle betrokkenen het als zodanig ervaren. Het is immers van welke kant je deze zaak benadert?
Vanuit de maatschappij gezien kan het opleggen van de maatregel gezinsvoogdij (met sancties!) in het kennelijk belang zijn van het betrokken kind. Of zijn ouders en het kind dit zelf zo ervaren is een andere zaak.
Vast staat dat het van den beginne af aan de bedoeling van de wetgever is geweest om via de maatregel gezinsvoogdij hulp te verlenen aan het bedreigde kind.
De vraag blijft echter of het mogelijk is om via een opgelegde maatregel werkelijke hulp te verlenen.
Maar voordat wij een antwoord op deze vraag zullen geven, lijkt het gewenst om na te gaan wat de aard van de hulpverlening krachtens gezinsvoogdij in kan houden.

hulpverleningsmogelijkheden

Allereerst zouden wij willen stellen dat onze maatschappij vele hulpverleningsmogelijkheden kent, die gericht zijn op de bevordering van een gezonde, harmonische groei en ontwikkeling van het kind naar zijn volwassenheid.
Wij willen ons in dit artikel echter beperken tot dié hulpverleningsmogelijkheden, die gericht zijn op situaties waarbij een normale groei en ontwikkeling van het kind om de een of andere reden gevaar loopt.
We zien dan dat er vele min of meer gespecialiseerde organisaties zijn, die zich bezig houden met het geven van hulp in de meest uiteenlopende richtingen.
Ter illustratie noemen we de medisch-opvoedkundige bureaus, de jeugd-psychiatrische diensten, de sociaal-pedagogische diensten, bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden, bureaus voor kind en gezin, verenigingen voor gezinsvoogdij en patronage e.d.

vragen om hulp

Al deze diensten en organisaties staan voor een ieder open en men kan gebruik maken van de aangeboden hulpverleningsmogelijkheden, zij het dat men zelf het initiatief zal moeten nemen om de betreffende hulp te vragen.
Echter hulp vragen, wanneer men in moeilijkheden verkeert, is iets wat in ons cultuurpatroon nog niet erg aanvaard is. De nood moet, zo is de ervaring, wel bijzonder hoog gestegen zijn, wil men stappen ondernemen om hulp te gaan vragen. Hierbij

mogen we dan tevens aantekenen, dat de omgeving (familie, buren, de school, etc.) vaak al een zodanige pressie heeft uitgeoefend, dat zelfs de stap om hulp een min of meer gedwongen karakter draagt.
Anderzijds weet de omgeving vaak dat er in bepaalde gezinnen 'noodsituaties' zijn en wordt deze kennis al dan niet vertrouwelijk doorgegeven aan de hulpverleningsorganisaties, die op hun beurt niet goed weten wat ze met deze informatie moeten doen, daar meestal als voorwaarde voor de hulpverlening gesteld wordt, dat de mens 'in nood' bereid moet zijn de hulp te ontvangen en dus zelf initiatief tot hulpvragen moet nemen.
We moeten echter rekening houden met het feit, dat er een grote groep van ouders zijn, die om welke reden dan ook, niet in staat zijn om de 'noodsituatie' rondom de groei en ontwikkeling van hun kinderen te onderkennen (probleem ontkennende ouders; gestoorde ouders, ouders met beperkte geestvermogens e.d.).

opgelegde hulp

Indien nu blijkt dat een kind ernstig bedreigd wordt in zijn ontwikkeling en dat er geen of onvoldoende pogingen gedaan zijn om deze bedreiging op te heffen, dan heeft de overheid, door middel van de maatregel gezinsvoogdij, een mogelijkheid om in te grijpen.
Dit betekent in concreto dat de overheid een verplichte hulpverlening kan opleggen.
Wij zouden deze hulpverlening dan als volgt willen omschrijven:
'gezinsvoogdij is de hulpverlening aan een kind in een autoritaire omlijsting.'
Vanuit deze stelling zullen we de middelen van hulpverlening moeten beschouwen.
Aanvankelijk betekende de hulpverlening 'gezinsvoogdij' het benoemen van een gezinsvoogd — een ter goeder naam en faam bekendstaande burger — die door middel van een persoonlijk contact ouders en kind trachtte te beïnvloeden om al datgene te doen, dat hij (de gezinsvoogd) als goed beschouwde.
Een speciale rechter, de kinderrechter, benoemde de gezinsvoogd, die onder zijn leiding de hulp moest realiseren. Per kwartaal bracht de gezinsvoogd rapport uit over zijn bevindingen.

veranderingen

Deze situatie heeft zich jaren gehandhaafd, we mogen wel zeggen tot plm. 1950. Toen kwam de kentering. Dankzij de ontwikkeling, die het 'vakmatig helpen' heeft doorgemaakt, alsmede de ontwakende interesse bij vele beoefenaars van de sociale wetenschappen voor de praktijk van de hulpverlening, heeft de doorstoting plaatsgevonden naar een hulpverlening, die gebaseerd is op een zorgvuldige diagnose en plan van behandeling.
Bij de reorganisatie van de voogdijraden in 1956 is de basis gelegd voor het huidige werk van de gezinsvoogdijverenigingen. Hoewel sommige van deze verenigingen reeds bestonden vanaf de invoering van de maatregel gezinsvoogdij, kan men toch stellen, dat pas na 1956 een werkelijke verdieping van het hulpverleningsproces in de gezinsvoogdij in gang is gezet. Een verdieping, die nog steeds gaande is, waarbij vele vragen worden opgeworpen en nog weinig beantwoord kunnen worden, daar men aan de evaluatie van de hulpverlening nog onvoldoende toekomt.

Wel is heel duidelijk geworden, dat de aanvankelijke uitgangspunten en de daarop gebaseerde structuur niet meer in de praktijk houdbaar zijn.
Als voorbeeld behoeft slechts het huidige subsidiesysteem voor de gezinsvoogdijinstellingen genoemd te worden, dat gebaseerd is op de verhouding van het aantal in zorg zijnde gezinnen en het aantal vrijwillige medewerkers.

een ander systeem

Een ons inziens beter systeem zou zijn: 'de vaststelling van het aantal gezinnen dat per beroepskracht behandeld kan worden', waarbij in het midden gelaten kan worden, welke middelen bij de hulpverlening gebruikt worden.
We hebben immers binnen het kader van de hulpverlening aan het gezin vele mogelijkheden.
Schematisch zouden wij de volgende indeling willen maken:

Hulpverlening in het kader van de gezinsvoogdij

- hulpverlening rechtstreeks door de beroepskracht van de gezinsvoogdijinstelling (maatschappelijk werk)
- hulpverlening door een vrijwillig medewerker (solidariteitswerk)
- hulpverlening door een andere instelling:
  b.v. — MOB
  — algemeen maatschappelijk werk
  — bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden
  — sociaal-pedagogische zorg
- hulpverlening door een pleeggezin
- hulpverlening door een internaat

Vanzelfsprekend zal in vele gevallen een samenspel plaatsvinden met een of meerdere van deze hulpverleningsmogelijkheden.
Keren we nu terug naar het begin van ons betoog, dan zien we dat in ons bovenstaand schema een aantal middelen zijn opgenoemd, die we ook terugvinden bij allerlei andere instellingen.

het specifieke

Wat is dan het specifieke van de gezinsvoogdij-hulpverlening? zult u zich afvragen. Wij dachten 'de autoritaire omlijsting'. Immers wanneer een 'ernstige nood' is geconstateerd en tevens gepeild is of deze nood gezien de ons ter beschikking staande middelen oplosbaar is (mede aan de hand van een onderzoek van de Raad voor de Kinderbescherming), waarbij dan tevens gebleken is dat de ouders en het kind om welke reden dan ook niet in staat zijn om de noodzakelijke hulp zelf (of met een kleine handreiking), aan te vragen, dan is de maatregel gezinsvoogdij aangewezen, daar dan de mogelijkheid geschapen is om de hulp op te leggen. Hoewel er gevaren schuilen in een opgelegde hulpverlening, zijn wij van mening dat de hantering van het 'gezagselement', wanneer het op een goede manier geschiedt, een doorbraak kan bevorderen naar een wezenlijke bereidheid tot aanvaarden van de hulp. Bovendien kan zij stabiliserend werken bij een soms noodzakelijke lange hulpverlening (b.v. bij een tijdelijke uithuisplaatsing).
We hebben hiermee meteen de in het begin van ons artikel gestelde vraag of opgelegde hulpverlening mogelijk is, bevestigend beantwoord.

plaats van de gezinsvoogdijvereniging

Tot slot zouden wij willen stellen dat de keuze van de middelen voor de hulpverlening of zij nu binnen de vereniging (maatschappelijk werker, vrijwillig medewerker) of buiten de vereniging (andere instellingen, internaat, pleeggezin) gevonden worden, moet berusten bij de gezinsvoogdijvereniging.
In de praktijk van ons gezinsvoogdijwerk wordt de keuze van de middelen, voor zover

mogelijk, gedaan in het samensyel van de adviescommissies en de betrokken maatschappelijk werkers.
Wel willen wij hierbij aantekenen, dat wanneer het gaat om belangrijke ingrepen, allereerst de sanctie van de kinderrechter verkregen dient te worden.
Deze opvatting betekent echter ook, dat de gezinsvoogdijvereniging verantwoordelijk moet zijn voor de realisering van de hulpverlening en dat zij en niemand anders periodiek verantwoording schuldig is aan de kinderrechter over het verloop van de hulpverlening.
We zijn daarmee dan ook af van de eindeloze gesprekken over de positie van de vrijwillige medewerker in de gezinsvoogdij, daar in bovenstaande opvatting de vrijwilliger als een middel gebruikt kan worden in de hulpverlening, doch slechts daar waar dit geïndiceerd is en niet als zelfstandigheid in de totale hulpverlening onder leiding van de kinderrechter.
Wij dachten dat de verhouding kinderrechter—vereniging daardoor aan duidelijkheid zal winnen. Hierdoor zal ook de rechtszekerheid van de ouders bevorderd worden. Immers de kinderrechter kan dan met meer distantie beoordelen of de hulpverlening niet in strijd komt met de belangen van ouders en kind.
Wij zijn ons bewust dat wij enigszins revolutionair denken, doch wij hopen, dat een en ander aanleiding zal zijn voor een verdere doordenking, waardoor de hulpverleningsmogelijkheden in het kader van de gezinsvoogdij vergroot kunnen worden.

W. POST

DE HUMANISTISCHE STICHTING VOOR HUISVESTING VAN BEJAARDEN

te Amsterdam roept voor het in juni 1967 te openen 'Thurledehuis' (tehuis voor circa 200 buitenkerkelijke bejaarden) te Schiedam, sollicitanten op voor de functie van in- of uitwonend

directeur of directrice

Middelbare schoolopleiding of daarmee gelijkstaande opleiding gewenst.

Salaris volgens richtlijnen NFB.

Indiensttreding begin 1967.

Sollicitaties te richten aan het bestuur van de HSHB te Schiedam, p/a de heer W. van Meggelen, Burg. van Haarenlaan 1185 te Schiedam.

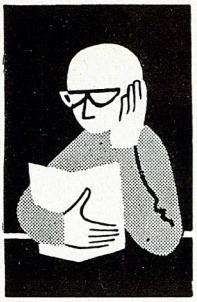

BOEKBESPREKINGEN

registratie en instellingsbeleid

bulletin no. 10 van commissie onderzoek maatschappelijk werk staatsuitgeverij, 1966

De voortreffelijke serie bulletins van de COM, (van het Min. van CRM en de Nat. Raad voor Maatschappelijk Werk) is uitgebreid met een schot in de roos. We hopen er in een volgend nummer nader op in te gaan.

schaalvergroting

publikatie mei 1966, landelijk sociaal charitatief centrum (brochure, 101 pagina's)

Deze brochure bevat de inleidingen en enkele discussiepunten van de studiedagen 1965 van de directeuren der sociaal charitatieve centra, met een voorwoord van mr. G. J. Dekkers.
De bijdragen betreffen enige theoretische uitgangspunten voor schaalvergroting in het maatschappelijk werk, beschouwingen bij de sociaal-ruimtelijke ontwikkeling, schaalvergroting in de actuele praktijk der sociaal charitatieve centra en met betrekking tot de verscheidenheid van organisaties, de samenwerking in het algemeen maatschappelijk werk, en de schaolvergroting in de geestelijke gezondheidszorg.
'Het kan zijn' zegt prof. Stalpers op blz. 70 'dat schaalvergroting ertoe bijdraagt dat men minder actieve groepen in de samenleving ook bereikt; het personeelstekort kan men er echter niét mee oplossen'. Maar — zou daar tegenover gesteld kunnen worden — de doelmatige spreiding van het werkgebied van de beschikbare maatschappelijk werkers kan er wél door worden bevorderd.
Voorts is prof. Stalpers ervoor beducht dat een grote instelling met vele werksoorten in een groot territoir te ver van de mensen af komt te staan. Is deze vrees gegrond? Kan een maatschappelijk werker niet het juiste 'dichtbij-contact' met een wijk, buurt of dorp onderhouden, ook als hij deel uitmaakt van de staf van een grote instelling waar de leiding en de planning plaatsvindt?
Waardevol is wat prof. Stalpers schrijft over de mogelijkheid van schaalvergroting door middel van afspraken tussen organisaties.
Ook wat de andere inleiders te zeggen hadden is de moeite van het kennisnemen waard. Eén uitspraak van aalmoezenier Huybregts (blz. 83) tot slot:
' "Maatschappelijk werk" roept bij mij op het eerste gezicht op: uiterste integratie van levensbeschouwingen'. **P. A.**

humanisten over echtscheiding

mr. h. j. roethof, mr. m rood-de boer, mr. h. g. van veen
uitgave van de humanistische stichting socrates
(reeds met een kort commentaar aangekondigd in humanitas augustus 1966)

Op 'prinsjesdag' heeft de Minister van Justitie aangekondigd dat er een nieuw echtscheidingsrecht gaat komen in Nederland. Het te verwachten wetsvoorstel heeft – als iedere grote gebeurtenis – zijn schaduw reeds vooruit geworpen op 22 januari van dit jaar, toen de tweede juristenconferentie van de humanistische Stichting Socrates plaatsvond te Utrecht, met als thema de echtscheiding. De daar gehouden inleidingen zijn thans in brochurevorm gepubliceerd.

Het bijzonder boeiende betoog van mevrouw mr. Rood culmineert in het voorstel (blz. 13): 'Het huidige art. 263 BW (Echtscheiding kan nimmer door onderlinge toestemming plaatsvinden) zou dienen te vervallen.

Als nieuwe algemene grond voor echtscheiding zou in de plaats van het vervallen art. 263 het volgende gesteld kunnen worden:
'1. Echtscheiding wordt door de rechter uitgesproken op verzoek van beide echtgenoten, stellende dat tussen hen een diepe en duurzame breuk bestaat. 2. Zodanige echtscheiding kan slechts worden uitgesproken indien het huwelijk gedurende tenminste drie jaar heeft bestaan.'
Hoewel met deze beperking het betoog van mevrouw mr. Rood tekort wordt gedaan, leggen wij nog twee van haar voorstellen hier aan u voor:

– Thans kan de rechter na de echtscheiding de voogdij over het kind slechts toewijzen aan één der beide ouders, is het niet beter als hij ook een derde persoon of instantie daarmee kan belasten?

– Is een 'omgangsrecht van kind' niet even belangrijk als een bezoekrecht van de ouder (te regelen in het herziene Kinderrecht)?

Verrast zullen de confererende juristen geweest zijn door het feit dat collega Van Veen het beeld van Vrouwe Justitia flankeerde met het beeld van de maatschappelijk werkster, of (zonder beeldspraak) het maatschappelijk werk en zijn betekenis t.a.v. de echtscheidingsproblematiek. Mr. Van Veen, directeur van de Sociale Academie Twente ('geen bindingen met het georganiseerde humanisme', zoals in het Woord Vooraf wordt toegelicht) kon in zijn betoog uitgaan van de groeiende belangstelling van het maatschappelijk werk in de juristenwereld. In zijn conclusie zegt hij:
„De maatschappelijk werker ontleent zijn autoriteit om maatschappelijk werk te verrichten, aan de gemeenschap. Hij is niet alleen vertegenwoordiger van de gemeenschap tegenover de cliënten, hij is tegelijkertijd de spreekbuis van de cliënten tegenover de maatschappij. Allerlei kennis en ervaring opgedaan bij de uitoefening van zijn beroep, kan waardevol materiaal verschaffen voor wetenschappelijk onderzoek, gedaan in teamverband met bijvoorbeeld juristen, dat dan weer kan uitmonden in een nieuwe wetgeving of in een verbetering op het gebied van het uitvoerend beleid.

Het individueel maatschappelijk werk én het sociaal beleid zijn elk een integraal deel van een totale benadering van sociale problemen en horen elkaar aan te vullen. En voor dat sociale beleid hebben we de juristen zo broodnodig. Wij hebben in deze samen nog veel te doen.' P. A.

'de groei van het geweten' door h. andriessen

In de reeks 'Psychologische monografieën' verscheen deze studie over de gewetensontwikkeling van het kind.
Als uitgangspunt wordt de beleving van het kind tijdens de eerste levensjaren genomen, waarbij de situatie rond het vijfde en zesde jaar centraal staat omdat de schrijver meent dat de wijze waarop het kind deze situatie doorleeft en verwerkt van diepgaande invloed is op de gewetensontwikkeling.
Het boek is een gecombineerde uitgave van W. de Haan te Zeist en Van Loghum Slaterus te Arnhem, prijs *f* 11,90 gebonden, *f* 9,90 ingenaaid.

jeugd en samenleving

deel II, uitgave nijgh & van ditmar, prijs *f* 29,50

Het heeft lang geduurd voor dit handboek voor de algemene jeugdzorg verscheen. Deel I en deel III waren reeds eerder verschenen, resp. in 1964 en 1958. Een en ander heeft er toe bijgedragen dat de eenheid van de totale uitgave verdwenen is. Ook de redactie heeft dit aangevoeld en hierover in de inleiding een verdediging gegeven.
Beschouwen wij het thans voor ons liggende handboek, dan moeten wij constateren dat de inhoud ons niet meevalt.
Men krijgt het gevoel dat er onsystematisch een aantal aspecten van de algemene jeugdzorg verzameld zijn.
Hieraan zijn dan in hoofdzaak min of meer beschouwende artikelen gewijd.
Gezien de lange tijd, die nodig was om dit deel te laten verschijnen, en de thans geboden inhoud, doen het vermoeden rijzen, dat men niet goed raad geweten heeft met de inhoud van dit onderdeel uit de totale serie.
Trouwens de gehele serie overziende moeten wij met spijt constateren, dat deze niet aan de verwachtingen heeft voldaan.

W. POST

algemene bijstandswet, instellingen, charitatieve fondsen.

publikatie dd. augustus 1966 van de gemeentelijke sociale dienst te amsterdam.

Een bijzonder nuttig boekwerkje voor de besturen en medewerkers van de instellingen voor maatschappelijk werk en de particuliere fondsen te Amsterdam. Een bijdrage tot een juist begrip van de werking van de ABW.

algemene bijstandwet

Van tijd tot tijd zal de redactie enkele recente voorbeelden publiceren uit de jurisprudentie inzake de bijstandswet, overgenomen uit 'overzicht uitspraken gedeputeerde staten op beroepschriften algemene bijstandswet.

vrijlating bescheiden vermogen t.a.v. bejaarden in tehuizen.
geen aanleiding hanteren vrijlatingsnorm van de rijksgroepenregelingen.

Door een bejaarde die in een rusthuis verblijft, is periodieke bijstand gevraagd. Zijn inkomsten bestaan uit een AOW-uitkering ad *f* 219,– per maand, terwijl zijn uitgaven totaal *f* 283,– bedragen. Hij beschikt over een vermogen van *f* 5.350,–. Burgemeester en Wethouders hebben de aanvraag afgewezen. Het in artikel 7 lid 1 sub b ABW bedoelde bescheiden vermogen zonder bepaalde bestemming is namelijk in hun gemeente voor personen, verzorgd in rusthuizen e.d., vastgesteld op *f* 1200,–, te vermeerderen met *f* 700,– voor toekomstige begrafeniskosten.
Aangezien betrokkene beschikt over een vermogen van *f* 5.350,– is er aanleiding om een interingstermijn in acht te nemen welke i.c. wordt gesteld op 4 jaar en 5 maanden.
Gedeputeerde Staten overwegen, dat weliswaar in bepaalde rijksgroepsregelingen het vrij te laten bescheiden vermogen voor alleenstaanden op *f* 3600,– is gesteld. maar dat de onder deze regelingen vallende personen niet in vergelijkbare omstandigheden verkeren als bejaarden die in verzorgings- of verpleegtehuizen verblijven en in wier levensonderhoud in voldoende mate wordt voorzien.
Het College acht de voor bedoelde bejaarden in de betreffende gemeente geldende norm van het bescheiden vermogen van in totaal *f* 1900,– redelijk, gelet ook op het feit, dat betrokkenen in het algemeen geen grote extra uitgaven hebben te doen.
Beroep ongegrond verklaard.

(G.S. Gelderland 27 april 1966 nr. 6217/49–3208)

provinciale dag

Op 3 november a.s. houden de Stichting voor Maatschappelijk Werk in de provincie Utrecht, de Provinciale Jeugdraad Utrecht, de Recreatieraad Provincie Utrecht, de Stichting Utrechtse Provinciale Sportraad en de Stichting Stichtse Culturele Raad een Provinciale Dag gewijd aan de verschillende vormen van vrijetijdsbesteding.
Deze dag, die aanvangt om 10.30 uur, wordt gehouden in het gebouw Tivoli te Utrecht.
Na de opening zal drs. D. de Lange uit Bilthoven een lezing houden over de 'Vrijetijdsbesteding in de moderne samenleving'.
Vervolgens zal met medewerking van de NTS een kaleidoscoop worden vertoond over de verschillende manifestaties, die als vormen van vrijetijdsbesteding kunnen worden beschouwd.
Na de lunch volgt een teach-in, welke wordt ingeleid met korte beschouwingen door:
Ir. F. van Klingeren (Ruimte en vrije tijd),
Dr. C. A. O. van Nieuwenhuyze (Welvaart en vrije tijd),
Dr. A. M. P. Knoers (Jeugd en vrije tijd),
Drs. R. Hajer (Vrije tijd en vorming).
Genoemde heren hebben ook zitting in de teach-in, welke wordt geleid door de heer E. A. Schüttenhelm, voorzitter van de Nederlandse Televisie Stichting.
Vooruitlopende op de officiële aankondiging, die in oktober zal worden verzonden, doen wij u deze gegevens thans reeds toekomen om u de gelegenheid te bieden daaraan publiciteit te geven.